

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de re-publier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

U predmetu Schuler-Zraggen protiv Švicarske¹

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući u skladu s člankom 43. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija")² i mjerodavnim odredbama Poslovnika Suda, u vijeću sastavljenom od sljedećih sudaca:

g. R. Bernhardt, predsjednik,
g. F. Gölcüklü,
g. B. Walsh,
g. C. Russo,
g. A. Spielmann,
g. I. Foighel,
g. A. N. Loizou,
g. M. A. Lopes Rocha,
g. L. Wildhaber,

te g. M.-A. Eissena, Tajnika i g. H. Petzolda, zamjenika Tajnika,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 30. siječnja i 28. svibnja 1993. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena 28. svibnja 1993. godine:

Napomene tajnika:

¹ Predmet nosi broj 17/1992/362/436. Prvi se broj odnosi na mjesto koje predmeta zauzima na popisu predmeta prosljeđenih sudu dotične godine (drugi broj). Zadnja dva broja označavaju mjesto koje predmet zauzima na popisu predmeta prosljeđenih Sudu od njegovoga osnivanja odnosno na popisu odgovarajućih zahtjeva podnesenih Komisiji na temelju kojih je pokrenut postupak.

² Izmijenjene člankom 11. Protokola br. 8, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1990. godine.

POSTUPAK

1. Predmet su Sudu proslijedile Europska komisija za ljudska prava ("Komisija") i Vlada Švicarske Konfederacije ("Vlada") dana 25. svibnja 1992. godine, odnosno 5. kolovoza 1992. godine, unutar tromjesečnog roka predviđenog člankom 32., stavkom 1. i člankom 47. Konvencije. Postupak u predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 14518/89) protiv Švicarske Konfederacije koji je 29. prosinca 1988. godine švicarska državljanka, gđa Margrit Schuler-Zraggen, podnijela Komisiji na temelju članka 25.

Komisija se u zahtjevu pozvala na članke 44. i 48. i na izjavu kojom je Švicarska priznala obvezatnu nadležnost Suda (članak 46.). U svom se zahtjevu Vlada pozvala na članke 45., 47. i 48. Predmet zahtjeva Komisije i zahtjeva Vlade bio je ishoditi odluku o tome ukazuje li činjenično stanje predmeta da je tužena država prekršila svoje obveze iz članka 6., stavka 1. Konvencije, zasebno i zajedno s člankom 14.

2. U odgovoru na upit postavljen na temelju pravila 33., stavka 3. d) Poslovnika Suda, podnositeljica zahtjeva izjavila je da želi sudjelovati u postupku i odredila je odvjetnika koji će ju zastupati (pravilo 30.).

3. U vijeće koje je trebalo konstituirati ušli su *ex officio* g. L. Wildhaber, izabrani sudac švicarskog državljanstva (članak 43. Konvencije) i g. R. Ryssdal, predsjednik Suda (pravilo 21., stavak 3. b)). Dana 29. svibnja 1992. godine, predsjednik je, u nazočnosti tajnika, ždrijebom odabrao imena sedmorice ostalih članova, a to su g. B. Walsh, g. C. Russo, g. A. Spielmann, g. I. Foighel, g. A. N. Loizou, g. M. A. Lopes Rocha i g. B. Repik (članak 43. *in fine* Konvencije i pravilo 21., stavak 4.). Nakon 1. siječnja 1993. godine g. F. Gölcüklü, sudac zamjenik, zamijenio je g. Repika čiji je mandat okončan raspadom Savezne Republike Čehoslovačke (članak 38. i članak 65., stavak 3. Konvencije, te pravilo 22., stavak 1. i pravilo 24., stavak 1.).

4. G. Ryssdal je preuzeo dužnost predsjednika vijeća (pravilo 21., stavak 5.), te se posredstvom zamjenika tajnika, savjetovao sa zastupnikom Vlade, izaslanikom Komisije, i odvjetnikom podnositeljice zahtjeva o organizaciji postupka (pravilo 37., stavak 1. i pravilo 38.). U odgovoru na potom izdane naloge tajnik je Vladino očitovanje primio dana 2. studenoga 1992. godine, a očitovanje podnositeljice zahtjeva dana 4. studenoga 1992. godine. Dana 3. prosinca tajnik Komisije obavijestio je tajnika da će izaslanik svoje očitovanje podnijeti na raspravi.

Dana 31. kolovoza 1992. godine predsjednik je podnositeljici zahtjeva dopustio korištenje njemačkoga jezika (pravilo 27., stavak 3.).

5. Dana 18. prosinca Komisija je dostavila spis u postupku koji se vodio pred njom, kako je tajnik zatražio prema uputama predsjednika.

6. U skladu s odlukom predsjednika, rasprava koja je bila otvorena za javnost održana je u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 26. siječnja 1993. godine Sud je prethodno održao pripremni sastanak. G. R. Bernhardt, potpredsjednik Suda, zamijenio je g. Ryssdala koji nije mogao sudjelovati u daljnjem razmatranju predmeta (pravilo 21., stavak 5., drugi podstavak).

Sudu su pristupili:

(a) za Vladu

g. O. Jacot-Guillarmod, pomoćnik ravnatelja Saveznog ureda za pravosuđe,	zastupnik,
g. R. Spira, sudac Saveznog suda za osiguranje	
g. F. Schürmann, zamjenik načelnika Odjela za europsko pravo i međunarodne poslove u Saveznom uredu za pravosuđe,	punomoćnik,

(b) za Komisiju

g. F. Martinez,	izaslanik,
-----------------	------------

(c) za podnositeljicu zahtjeva

g. L. Minelli, <i>Rechtsanwalt</i> ,	punomoćnik.
--------------------------------------	-------------

Sud je saslušao obraćanja g. Jacota-Guillarmoda i g. Spire u ime Vlade, g. Martineza u ime Komisije i g. Minellija u ime podnositeljice zahtjeva, kao i odgovore na svoja pitanja.

ČINJENICE

I. Okolnosti predmeta

7. Gđa Margrit Schuler-Zraggen, švicarska državljanka rođena je 1948. godine, a udala se 1972. godine. Živi u Schattdorfu u Kantonu Uri.

A. Dodjeljivanje invalidske mirovine

8. Godine 1973. počela je raditi za industrijsku tvrtku D. u Altdorfu (Kanton Uri). Poslodavac joj je od plaće redovito ustezao savezne doprinose za invalidsko osiguranje (vidi stavak 33. ove presude).

9. U proljeće 1975. godine oboljela je od otvorene tuberkuloze pluća. Dana 29. travnja 1976. godine podnijela je zahtjev za mirovinu zbog nesposobnosti za rad koja je nastala kao posljedica njene bolesti.

Dana 24. rujna 1976. godine Ured za naknade Švicarske strojarske i metalske industrije odlučio je priznati joj pravo na polovicu invalidske mirovine za razdoblje od 1. travnja do 31. listopada 1976. godine.

10. Dana 28. rujna 1978. godine poduzeće D. otpustilo je podnositeljicu zahtjeva s danom 1. siječnja 1979. godine zbog njene bolesti.

11. Nakon što je gđa Schuler-Zraggen podnijela još jedan zahtjev za mirovinu, Ured za naknade je 25. ožujka 1980. godine utvrdio da je ona tjelesno i psihički nesposobna za rad, te joj je odlučio isplaćivati punu mirovinu počevši od 1. svibnja 1978. godine.

Tijekom 1981. i 1982. godine tijela invalidskog osiguranja preispitala su njen predmet i potvrdila dodjelu mirovine.

12. Dana 4. svibnja 1984. godine podnositeljica zahtjeva rodila je sina.

B. Postupak pred Odborom za invalidsko osiguranje Kantona Uri

1. Liječnički pregledi

13. Godine 1985. Odbor za invalidsko osiguranje (IV. povjerenstvo) Kantona Uri zatražio je od gđe Schuler-Zraggen da se podvrgne pregledu u medicinskom centru tijela za invalidsko osiguranje.

14. Medicinski je centar od dr. F i dr. B. zatražio dva izvješća o zdravstvenom stanju podnositeljice zahtjeva – jedno o stanju njenih pluća, a drugo je bilo psihijatrijsko izvješće. Ta su izvješća podnesena 10. odnosno 24. prosinca 1985. godine. Dana 14. siječnja 1986. godine centar je izradio sažetak kojemu je priložio izvješće dr. B. Zaključio je kako je podnositeljica zahtjeva potpuno nesposobna za uredski posao, dok je njenu sposobnost za kućanske poslove utvrdio na razini 60-70%.

2. Odluka od 21. ožujka 1986. godine

15. Dana 21. ožujka 1986. godine Odbor za invalidsko osiguranje je gđi Schuler-Zraggen, s danom 1. svibnja 1986. godine, ukinuo mirovinu koja je tada iznosila 2.016 švicarskih franaka (CHF) mjesečno jer su joj se rođenjem djeteta obiteljske okolnosti korjenito promijenile, zdravstveno joj se stanje poboljšalo i bila je 60-70% sposobna brinuti se o svom domu i djetetu.

C. Postupak pred Žalbenim odborom za osiguranje za slučaj starosti, smrti uzdržavatelja i invalidnosti Kantona Uri

1. Žalba i zahtjev za pristup dokumentima i predaju dokumenata

16. Dana 21. travnja 1986. godine gđa Schuler-Zraggen uložila je žalbu Žalbenom odboru za osiguranje za slučaj starosti, smrti uzdržavatelja i invalidnosti Kantona Uri ("Žalbeni odbor"). Tražila je punu invalidsku mirovinu, ili ako joj ona ne bi bila dodijeljena, onda polovicu mirovine tvrdeći prije svega da na temelju Saveznoga zakona o invalidskom osiguranju ima pravo na mirovinu dok god njezina nesposobnost za rad iznosi 66,66%. Kako bi mogla nastaviti primati mirovinu, od Odbora je zatražila i da naloži da njena žalba ima suspenzivni učinak.

17. Dana 7. svibnja Odbor je taj zahtjev odbacio.

18. Dana 22. svibnja gđa Schuler-Zraggen otkazala je punomoć svom odvjetniku.

19. Dana 26. svibnja otišla je u sjedište Odbora za invalidsko osiguranje tražeći uvid u svoj medicinski karton, koji je tamo poslao Žalbeni odbor, ali nije joj bilo dopušteno izvršiti uvid u njega.

Istoga se dana pismenim putem obratila Odboru za invalidsko osiguranje žaleći se na to, te je zatražila da joj se omogući izvršiti uvid u spis ili barem fotokopirati neke važne dokumente.

Dopisom od 28. srpnja 1986. godine upućenom tom istom Odboru još jednom je zatražila da joj se dopusti izvršiti uvid u spis, a posebno "u sva medicinska izvješća, evidenciju o pregledima i nalaze laboratorijskih pretraga od 1975. do 1986. godine", kao i predaju važnih dokumenata.

2. Odluka od 8. svibnja 1987. godine

20. Žalbeni odbor odbacio je tu žalbu 8. svibnja 1987. godine.

Kao prvo, pravo na uvid u spis ne podrazumijeva pravo odnošenja dokumenata ili njihovog fotokopiranja. Dostatno je žaliteljici omogućiti da svoj spis prouči u pisarnici Žalbenoga odbora. Ona tu mogućnost nije iskoristila unatoč brojnim pozivima da to učini.

Kao drugo, nije se moglo ne uzeti u obzir da bi žaliteljica, čak i da je bila sposobna za rad, nakon rođenja djeteta bila zadovoljna s time da bude domaćica. U svakom slučaju, a posebno s obzirom na preglede koje je izvršio medicinski centar, invalidnost o kojoj je riječ nije bila takva da bi na temelju nje jedna majka i domaćica mogla ispuniti uvjete za mirovinu. Gđa Schuler-Zraggen mogla je biti aktivnija da je zaista željela raditi, unatoč svojim novim obiteljskim okolnostima. Odbijanje isplate mirovine moglo joj je pomoći da se oporavi od neurotske opsesije nesposobnošću za rad.

3. Naknadni postupci

21. Dana 11. kolovoza 1987. godine gđa Schuler-Zraggen pismeno se obratila Žalbenome odboru. Rekla je da joj trebaju svi dokumenti i vještački nalazi kako bi ocijenila izgled za uspjeh svoje tužbe. Navela je perfuzijski scintigram, test funkcije pluća, analize plinova u krvi i pletizmogram.

22. Dopisom od 13. kolovoza Žalbeni je odbor odgovorio kako slijedi:

" ... (T)i su dokumenti predstavljali osnovu za razna medicinska izvješća. Oni se u našem spisu nalaze isključivo zbog prava na uvid koje Vi imate. Stoga Vam daljnje dokumentne ne možemo stavljati na raspolaganje."

D. Postupak pred Saveznim sudom za osiguranje

1. Upravnopravna žalba

23. Dana 20. kolovoza 1987. godine gđa Schuler-Zraggen uložila je Saveznom sudu za osiguranje upravnopravnu žalbu protiv odluke Žalbenoga odbora. Tražila je da joj se prizna pravo na punu mirovinu ili, podredno, da se izda nalog o vraćanju predmeta na ponovni postupak prvostupanjskom tijelu. Tražila je i da joj se dopusti uvid u čitav njen spis.

24. Savezni sud za osiguranje zaprimio je očitovanje odjela za invalidsko osiguranje pri Uredu za naknade dana 20. listopada 1987. godine, a Saveznog ureda za

socijalno osiguranje dana 9. studenoga. Ured za naknade tvrdio je da invalidsku mirovinu treba ukinuti. Savezni ured za socijalno osiguranje tvrdio je da žalbu treba odbaciti, oslanjajući se na izvješće svoje vlastite medicinske službe koje se posebno pozivalo na pregled koji je obavio medicinski centar.

25. Dopisom od 23. studenoga 1987. godine Savezni sud obavijestio je podnositeljicu zahtjeva da je čitav njezin spis poslan Žalbenom odboru koji će joj "u roku od četrnaest dana omogućiti uvid u sve dokumente". Ona će tada imati još deset dana kako bi mogla nadopuniti svoje tvrdnje iz upravnopravne žalbe.

26. Dana 30. studenoga 1987. godine gđa Schuler-Zraggen izvršila je uvid u svoj spis i fotokopirala neke dokumente. Dana 1. prosinca spis je vraćen Saveznom sudu za osiguranje.

27. Odvjetnik g. Schleifer pismeno se obratio Saveznom sudu dana 7. prosinca kako bi ga obavijestio da će od sada on zastupati podnositeljicu zahtjeva i zatražio da mu se dostavi spis predmeta. To je učinjeno 11. prosinca.

28. Dana 11. siječnja 1988. godine gđa Schuler-Zraggen podnijela je dopunske podneske u potporu svojoj žalbi. Tu se između ostalog nalazila pritužba da je medicinski centar u svom vještačkom nalazu prihvatio kao gotovu činjenicu da njena pluća funkcioniraju uredno, pozivajući se na izvješće dr. F. koje se pak u spisu nije nalazilo. Osim toga, kritizirala je i proizvoljnost mišljenja Žalbenoga odbora da bi se, čak i da je sposobna za rad, zbog rođenja djeteta posvetila kućanskim poslovima.

2. Presuda od 21. lipnja 1988. godine

29. Dana 21. lipnja 1988. godine Savezni sud za osiguranje donio je presudu kojom je utvrdio da od 1. svibnja nesposobnost gđe Schuler-Zraggen za rad iznosi 33,33% te da ona stoga ima pravo na polovicu mirovine ako je u financijskim poteškoćama, a, kako mu u tom pogledu nisu podneseni nikakvi dokazi, da predmet treba vratiti na ponovni postupak Uredu za naknade.

U takvom slučaju funkcija suda nije bila ograničena na ispitivanje sukladnosti sa saveznom zakonom i utvrđivanje da diskrecijske ovlasti suda nisu prekoračene niti zlorabljene. On je mogao preispitivati i prikladnost pobijane odluke, te nije bio vezan niti činjenicama koje je utvrdio sud niti tvrdnjama stranaka.

Podnositeljica zahtjeva uspjela je u svom prigovoru da joj Žalbeni odbor nije dao na uvid sve dokumente. Omogućeno joj je o svom slučaju raspravljati pred Saveznim sudom u čiji je spis imala prigodu izvršiti uvid i koji je razmatrao činjenična i pravna pitanja potpuno slobodno.

Što se tiče zahtjeva za mirovinu, sud je rekao:

"Treba imati na umu činjenicu da mnoge udane žene rade dok ne rode prvo dijete, a potom napuste posao i ne rade dok god njihova djeca trebaju cjelodnevnu skrb i odgoj. Ova pretpostavka, koja se temelji na iskustvu iz svakodnevnoga života – iskustvu koje treba na prikladan način uzeti u obzir prilikom određivanja metode koja se primjenjuje u svrhu utvrđivanja invalidnosti ... – mora predstavljati polazište u ovom predmetu. U vrijeme donošenja pobijane odluke, 21. ožujka 1986. godine ..., dijete, koje je rođeno 4. svibnja 1984. godine, imalo je tek nešto manje od dvije godine, pa prema tome, uzevši

u obzir sve vjerojatnosti...., mora se pretpostaviti da bi se podnositeljica zahtjeva, čak i da joj zdravlje nije bilo oštećeno, posvetila isključivo ulozi domaćice i majke."

Stav je suda bio da zbog toga nije bilo potrebno ispitivati je li gđa Schuler-Zraggen u svom prijašnjem zaposlenju bila nesposobna za rad nego je trebalo utvrditi u kojem je opsegu ona bila ograničena u aktivnostima koje je obavljala kao majka i domaćica, ako je uopće i bila ograničena. Tu je bilo dostatno osloniti se na vještački nalaz koji je izradio medicinski centar. Činjenica da se u spisu nije nalazilo izvješće pulmologa predstavljala je manjkavost, međutim, pregled koji je obavio specijalist interne medicine omogućio je odgovoriti na pitanje je li nakon 1980. godine došlo do ikakvih promjena u pogledu stanja pluća podnositeljice zahtjeva. Nakon tog datuma, podnositeljica zahtjeva nije više bila liječena od tuberkuloze, pa je u tom pogledu bila savršeno sposobna za rad. Što se tiče njene neuroze, ona se u međuvremenu značajno smanjila, a smetnje koje su proizlazile iz njenih problema s kralježnicom teoretski su se mogle procijeniti na ne više od 25%.

30. Dana 17. srpnja 1989. godine Ured za naknade odlučio je da gđa Schuler-Zraggen ne može podnijeti zahtjev za polovicu mirovine jer je njen prihod u 1986., 1987. i 1988. godini značajno premašivao cenzuse koji su se u tim godinama primjenjivali za "slučajeve socijalne ugroženosti" (vidi stavak 35. ove presude).

Podnositeljica zahtjeva nije se žalila.

II. Mjerodavno domaće pravo i praksa

A. Invalidsko osiguranje

31. Invalidsko osiguranje uređuju dva savezna zakona - Zakonom o osiguranju za slučaj starosti i smrti uzdržavatelja od 20. prosinca 1949. godine ("OASIA") i Zakonom o invalidskom osiguranju od 19. lipnja 1959. godine ("IIA").

1. Osiguranik

32. Invalidsko osiguranje obvezno je za sve osobe s prebivalištem u Švicarskoj (članak 1. OASIA). Neke druge kategorije osoba mogu uplaćivati doprinose na dobrovoljnoj osnovi, a to su prije svega švicarski državljani koji žive u inozemstvu (članak 2. OASIA).

2. Upravljanje

33. Invalidskim osiguranjem upravljaju kantonalne i strukovne udruge pod nadzorom Konfederacije (članci 49. do 73. OASIA i članci 53. do 67. IIA).

3. Financiranje

34. Trenutno se invalidsko osiguranje financira djelomično doprinosima poslodavaca i osiguranika, a djelomično doprinosima države, u približno jednakim omjerima.

Nema gornje granice doprinosa. Doprinosi koje uplaćuju osiguranici automatski se ustežu od zarade. Djeca, supruge i udovice osiguranika oslobođeni su ako ne rade, dok drugi koji nemaju plaćeno zaposlenje plaćaju od 43 do 1.200 švicarskih franaka godišnje (članak 3. IIA i članak 3. OASIA).

4. *Mirovine*

35. Članak 28. IIA govori o utvrđivanju nesposobnosti za rad.

Stavak 1. predviđa da se mirovine dodjeljuju u različitim kategorijama, razmjerno stupnju nesposobnosti za rad: puna se mirovina dodjeljuje ako je nesposobnost za rad barem 66,66%, a polovica mirovine ako je ona manja od 50%. U relevantno je vrijeme osiguranik čija je nesposobnost za rad bila 33,33% ostvarivao pravo na polovicu mirovine samo "u slučaju socijalne ugroženosti". Da bi ostvario pravo na četvrtinu mirovine, danas osiguranik mora imati nesposobnost za rad od 40%.

Stavak 2. predviđa:

"U svrhu ocjene nesposobnosti za rad, dohodak koji bi osiguranik, nakon što je postao nesposoban za rad i nakon što je bio podvrgnut bilo kojim odgovarajućim mjerama rehabilitacije, mogao ostvariti od rada koji se od njega može razumno očekivati na stabilnom tržištu rada uspoređuje se s dohotkom koji bi mogao ostvariti da nije postao nesposoban za rad."

Visina mirovine temelji se na osiguranikovom prosječnom godišnjem dohotku koji se izračunava na način da se ukupni dohodak koji se uzimao kao osnovica za utvrđivanje doprinosa podijeli s brojem godina uplaćivanja doprinosa (članci 36. *et seq.* IIA, uzeti zajedno s člancima 29. *et seq.* OASIA). Za punu redovnu mirovinu najviši je iznos dvostruko veći od najnižega.

Doprinosi su ovršivi i pravo potraživati ih podliježe petogodišnjem roku zastare (članci 15. i 16. OASIA).

B. Žalbeni postupak

1. *Pristup spisu*

36. Savezni je sud iz članka 4. Saveznoga ustava, u koji je ugrađeno načelo jednakosti, izveo pravo pojedinca da izvrši uvid u svoj spis u postupku pokrenutom pred sudbenim tijelom.

Pravo o kojemu je riječ podrazumijeva omogućavanje pristupa službenim dokumentima i pravljenje bilježaka, ali ono ne podrazumijeva odnošenje spisa ni traženje njegovog kopiranja i predaje (presuda od 31. ožujka 1982. godine, presude švicarskog Saveznog suda (ATF), svez. 108., dio I.a., str. 5.-9.).

Što se tiče ovoga zadnjega, Savezni je sud, doduše, prihvatio da pojedinci mogu zatražiti kopije, uz uvjet da to ne podrazumijeva izlaganje tijela o kojemu je riječ prekomjernom poslu ili značajnom trošku (presuda od 4. rujna 1986. godine, ATF, svez. 112., dio I.a., str. 377.-381.).

2. *Rasprave*

(a) Pred žalbenim tijelima

37. Članak 85. (2) (e) OASIA u prvoj rečenici predviđa sljedeće: "Ako to okolnosti opravdavaju, stranke će biti pozvane na raspravu.

(b) Pred Saveznim sudom za osiguranje

38. Pravilo 14., stavak 2. Poslovnika Saveznog suda za osiguranje predviđa sljedeće:

"Stranke nemaju pravo tražiti raspravu u žalbenom postupku. U dogovoru s odjelom, predsjednik vijeća može zatražiti da se održi rasprava, na zahtjev jedne od stranaka ili na svoj vlastiti prijedlog. Prije rasprave stranke mogu izvršiti uvid u spis ..."

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

39. Gđa Schuler-Zraggen obratila se Komisiji 29. prosinca 1988. godine. Prvo je prigovorila da joj je bilo povrijeđeno pravo na pošteno suđenje (članak 6., stavak 1. Konvencije) jer nije imala dostatan pristup spisu Žalbenoga odbora i jer pred Saveznim sudom za osiguranje nije održana rasprava. Također je tvrdila da pretpostavka da bi napustila posao čak i da nije imala zdravstvenih problema do koje je taj sud došao predstavlja diskriminaciju utemeljenu na spolu (članak 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1.)

40. Dana 30. svibnja 1991. godine Komisija je zahtjev (br. 14518/89) proglasila dopuštenim. U svom izvješću od 7. travnja 1992. godine (sastavljenom prema članku 31.) Komisija je izrazila mišljenje da:

(a) nije došlo do povrede članka 6. stavka 1., ni zbog neodržavanja rasprave (s deset prema pet glasova), a niti u odnosu na pristup spisu (s trinaest prema dva glasa); i

(b) nije došlo do povrede članka 14. zajedno s člankom 6. stavkom 1.

Cjeloviti tekst mišljenja Komisije i šest odvojenih mišljenja iz tog izvješća objavljen je kao prilog ovoj presudi³

ZAVRŠNI PODNESCICI SUDU

41. U svom očitovanju Vlada je od Suda zatražila da

"presudi kako u ovom predmetu (u mjeri u kojoj je članak 6., stavak 1. Konvencije primjenjiv, i u kojoj je podnositelj zahtjeva, u odnosu na specifični prigovor, žrtva, a u odnosu na drugi prigovor, iscrpio domaće pravne lijekove) nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije ili bilo koje druge njene odredbe".

42. Punomoćnik podnositeljice zahtjeva od Suda je zatražio da

(a) "nastavi smjerom kojim je krenuo u predmetima Feldbrugge i Deumland i riješi da su prava koja podnositeljica zahtjeva u ovom predmetu traži isto tako uglavnom građanska prava koja potpadaju u domašaj članka 6., stavka 1. Konvencije";

(b) "presudi da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. u odnosu na pravo na kontradiktorni postupak", i

³ Napomena tajnika: iz praktičnih će se razloga taj prilog nalaziti samo uz tiskanu inačicu presude (svezak 263. Serije A Publikacija Suda), ali primjerak izvješća Komisije može se dobiti od tajništva.

(c) "presudi da je Savezni sud za osiguranje povrijedio članak 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1. Konvencije".

O PRAVNIM PITANJIMA

I. NAVODNE POVREDE ČLANKA 6., STAVKA 1.

43. Gđa Schuler-Zraggen tvrdila je da je žrtva povreda članka 6., stavka 1. koji predviđa:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, jasno i u razumnom roku ispita njegov slučaj."

A. Primjenjivost članka 6., stavka 1.

44. Podnositeljica zahtjeva i Komisija složili su se da se ta odredba u ovom predmetu primjenjuje.

45. Vlada je smatrala suprotno, jer je predmet, kako je tvrdila, imao javnopravne značajke koje su nedvosmisleno prevladavale. Kao prvo, pravo koje se tražilo nije proizlazilo iz ugovora o radu, jer je osiguranje bilo obvezno i za samozaposlene i nezaposlene osobe. Kao drugo, dodjeljivanje mirovine ovisilo je isključivo o stupnju nesposobnosti za rad, te se osiguranikov dohodak ili imovno stanje ili plaćanje doprinosa uopće nisu uzimali u obzir. Kao treće, švicarski je sustav bio izrazito karakterističan, i to posebno po tome što se njegovo financiranje temeljilo na načelima tekuće raspodjele (*pay as you go*), generacijske solidarnosti, a djelomice se financirao i iz poreznih prihoda.

46. Sud se ovdje još jednom susreće s pitanjem primjenjivosti članka 6., stavka 1. na sporove iz socijalnog osiguranja. To se pitanje već pojavilo u predmetima *Feldbrugge v. the Netherlands* i *Deumeland v. Germany* u kojima je presudu donio 29. svibnja 1986. (Serija A br. 99 i 100). Tada je Sud primijetio kako u pogledu naravi prava na naknade iz osiguranja u okviru programa socijalne sigurnosti u državama članicama Vijeća Europe postoje velike razlike u zakonodavstvu i praksi. Unatoč tome, razvoj prava koji su te presude pokrenule i načelo jednakog postupanja opravdavaju zauzimanje stava kako je danas opće pravilo da se članak 6., stavak 1. primjenjuje na područje socijalnog osiguranja, uključujući čak i socijalnu pomoć (vidi presudu u predmetu *Salesi v. Italy* od 26. veljače 1993., Serija A br. 257-E, str. 59-60, stavak 19.).

Kao što je slučaj u ova dva predmeta riješena 1986. godine, da bi se utvrdilo kako članak 6., stavak 1. nije primjenjiv nije dostatna državna intervencija; druga razmatranja govore u prilog primjenjivosti članka 6., stavka 1. u ovom predmetu. Najvažnije od njih nalazi se u činjenici da unatoč javnopravnim značajkama koje je istaknula Vlada, podnositeljica zahtjeva nije bila pogođena samo u svojim odnosima s upravnim vlastima kao takvima, već je pretrpjela i miješanje u svoju egzistenciju; ona je tražila pojedinačno i materijalno pravo koje proizlazi iz specifičnih pravila predviđenih saveznim zakonom (vidi stavak 35. ove presude).

Zaključno, Sud ne vidi uvjerljivog razloga razlikovati prava gđe Schuler-Zraggen na invalidsku mirovinu i prava na naknade iz socijalnog osiguranja koje su tražili gđa Feldbrugge i g. Deumeland.

Stoga se članak 6., stavak 1. (u ovom predmetu primjenjuje.

B. Poštivanje članka 6., stavka 1. (čl. 6., st. 1.)

1. *Pristup spisu Žalbenoga odbora*

47. Gđa Schuler-Zgraggen prvo je prigovorila nedostatnom pristupu spisu Žalbenoga odbora.

(a) Prethodni prigovor Vlade

48. Kao što je učinila i pred Komisijom, Vlada je istaknula prigovor nedopuštenosti koji se temelji na nepostojanju statusa žrtve, tvrdeći kako podnositeljica zahtjeva nije iskoristila priliku izvršiti uvid u spis u pisarnici Žalbenoga odbora.

49. Sud bilježi kako se prigovor podnositeljice zahtjeva ne odnosi toliko na uvid u spis, već na predavanje dokumenata iz njega ili, u svakom slučaju, na njihovo fotokopiranje. Stoga je taj prigovor potrebno odbaciti.

(b) Osnovanost prigovora

50. Prema tvrdnjama gđe Schuler-Zgraggen, činjenično stanje njenog predmeta – kao što je to često slučaj na području socijalne sigurnosti – bilo je složeno, pa je ona zbog toga te dokumente morala dati specijalistima. Stoga su joj se trebale osigurati iste pogodnosti kao i upravnim tijelima u čijim se prostorima spis trajno čuvao. Nadalje, ona nije imala pristup izvješću dr. F. o njenim plućima, tako da ga nije mogla niti dati svom stručnjaku.

51. Vlada je osporila ovu tvrdnju. U postupku pred Žalbenim odborom podnositeljica zahtjeva nije iskoristila mogućnost izvršiti uvid u dio spisa i zapisati bilješke. Na Saveznom sudu za osiguranje imala je pristup svim dokumentima – kao i njen odvjetnik, koji ih je primio nedugo nakon toga – te je neke od njih fotokopirala. Što se tiče izvješća dr. F., ono strogo gledano nije bilo dio spisa, kao što je i Savezni sud za osiguranje primijetio u svojoj presudi od 21. lipnja 1988. godine. Osim toga, njegov je sažetak sadržan u izvješću medicinskog centra od 14. siječnja 1986. godine koje je podnositeljica zahtjeva vidjela. Ukratko, načelo jednakosti ni na koji način nije povrijeđeno.

52. Sud nalazi kako postupak pred Žalbenim odborom gđi Schuler-Zgraggen nije omogućio dobiti cjelovitu i iscrpnu sliku o pojedinostima koje su dostavljene Odboru. On, međutim, smatra kako je Savezni sud za osiguranje ispravio tu manjkavost zatraživši od Odbora da stavi sve dokumente na raspolaganje podnositeljici zahtjeva – koja ih je, između ostalog, mogla kopirati – te prosljedivši potom spis odvjetniku podnositeljice zahtjeva (vidi, kao najnoviji izvor prava, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Edwards v. the United Kingdom* od 16. prosinca 1992., Serija A br. 247-B, str. 34-35, stavci 34. do 39.). Osim toga, Sud bilježi kako ni Žalbeni odbor ni Savezni sud za osiguranje nisu pred sobom imali izvješće dr. F.

Kako je, gledajući u cjelini, osporeni postupak prema tome bio pošten, nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. u tom pogledu.

2. Rasprava pred Saveznim sudom za osiguranje

53. Gđa Schuler-Zraggen prigovorila je i da pred Saveznim sudom za osiguranje nije održana rasprava.

(a) Prethodni prigovor Vlade

54. Prema tvrdnjama Vlade, podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva jer od Saveznog suda za osiguranje nije zatražila da postupak bude usmen i javan. Doduše, taj je sud rijetko održavao rasprave što, međutim, ne znači da bi takav zahtjev bio osuđen na neuspjeh.

55. U odnosu na ovaj prethodni prigovor postoji zabrana naknadnog iznošenja jer ga je Vlada pred Komisijom istaknula tek nakon donošenja odluke o dopuštenosti, a ništa ju nije sprječavalo učiniti to ranije (vidi, kao najnoviji izvor prava, a *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland* od 29. studenoga 1991., Serija A br. 222, str. 21, stavak 45.).

(b) Osnovanost prigovora

56. Gđa Schuler-Zraggen tvrdila je kako je Savezni sud za osiguranje trebao naložiti održavanje rasprave kako bi o njoj mogao oblikovati svoje vlastito mišljenje i kako bi osigurao da ima pošteno suđenje.

57. Vlada je pak smatrala kako u nekim područjima isključivo pismeni sudski postupak ni na koji način ne ide na štetu interesima parničnih stranaka. Naglasila je brojne vidove. Kao prvo, tradicionalne karakteristike sporova iz socijalne sigurnosti otežavaju usmeno iznošenje argumenata u okviru kojih se navode tehnička pitanja i brojne brojke. Kao drugo, u predmetima iznesenim pred njega, Savezni sud za osiguranje imao je slobodu preispitati činjenice i pravo i to ga je više činilo nalik redovnom žalbenom sudu. To je posebno bio slučaj kod upravno-pravnih žalbi jer je tu Savezni sud mogao odlučivati o primjerenosti pobijane odluke i nije bio vezan ni činjeničnim nalazima kantonalnih vlasti niti tvrdnjama stranaka. Kao treće, broj presuda (oko 1.200 godišnje) drastično bi pao kad bi javni i usmeni postupci bili pravilo. U tom bi slučaju produljenje postupka ozbiljno ugrozilo pristup tom vrhovnom sudu.

58. Sud ponavlja kako javnost sudskih rasprava predstavlja temeljno načelo ugrađeno u stavak 1. članka 6. Doduše, ni slovo ni duh ove odredbe ne sprječavaju osobu da se svojom slobodnom voljom, bilo izričito ili prešutno, odrekne prava da se o njenom predmetu odlučuje u javnom postupku, ali svako takvo odricanje mora biti nedvosmisleno izrečeno i ne smije biti u suprotnosti ni s jednim važnim javnim interesom (vidi, među ostalim izvorima prava, presudu u predmetu *Håkansson and Sturesson v. Sweden* od 21. veljače 1990., Serija A br. 171-A, str. 20, stavak 66.).

U ovom predmetu, poslovnik Saveznog suda za osiguranje izričito predviđa mogućnost održavanja rasprave "na zahtjev jedne od stranaka ili na njegov vlastiti prijedlog [predsjednika vijeća]" (pravilo 14., stavak 2. – vidi stavak 38. ove presude). Kako se na tom sudu postupak uglavnom provodi bez održavanja javne rasprave, od gđe Schuler-Zraggen moglo se očekivati da će podnijeti zahtjev, ako mu je pridavala važnost. Ona to, međutim, nije

učinila. Stoga se razumno može smatrati kako se nedvosmisleno odrekla prava na javnu raspravu pred Saveznim sudom za osiguranje.

Prije svega, ne izgleda da su u ovom sporu pokrenuta pitanja od javne važnosti zbog kojih bi javna rasprava bila potrebna. Budući da je bila riječ o sporu visoko tehničke naravi, bilo ga je bolje rješavati u pismenom obliku, nego iznošenjem usmenih argumenata. Nadalje, njegova privatna i medicinska narav podnositeljicu zahtjeva bi nesumnjivo odvrtila od traženja prisutnosti javnosti.

I na kraju, razumljivo je da na ovom području nacionalne vlasti trebaju uzeti u obzir zahtjeve učinkovitosti i ekonomičnosti. Sustavno održavanje rasprava bilo bi prepreka za "posebnu revnost koja se zahtijeva u predmetima socijalne sigurnosti" (vidi prethodno citiranu presudu u predmetu *Deumland v. Germany*, str. 30, stavak 90.) te bi u konačnici moglo onemogućiti poštivanje zahtjeva "razumnog roka" iz članka 6., stavka 1. (čl. 6., st. 1.) (vidi *mutatis mutandis* presudu u predmetu *Boddaert v. Belgium* od 12. listopada 1992., Serija A br. 235-D, str. 82-83, stavak 39.).

Stoga nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. u odnosu na usmenu i javnu narav postupka.

3. *Neovisnost medicinskih vještaka*

59. Na raspravi pred Sudom, punomoćnik gđe Schuler-Zraggen doveo je u pitanje neovisnost liječnika vezanih dugoročnim ugovorima za ustanovu socijalne sigurnosti, jer su od te ustanove ostvarivali većinu svog dohotka.

60. To je bio novi prigovor. On nije bio iznesen pred Komisiju i ne odnosi se na činjenice koje je Komisija utvrdila u okviru donošenja svoje odluke o dopuštenosti. Budući da je to tako, Sud nije nadležan razmatrati ga (vidi, kao najnoviji izvor prava i *mutatis mutandis* presudu u predmetu *Olsson v. Sweden* (br. 2) od 27. studenoga 1992., Serija A br. 250, str. 30-31, stavak 75.).

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 14. ZAJEDNO S ČLANKOM 6., STAVKOM 1

61. Gđa Schuler-Zraggen je na kraju rekla da je u ostvarivanju svog prava na pošteno suđenje pretrpjela diskriminaciju utemeljenu na spolu. Pozvala se na članak 14. (čl. 14.) koji predviđa:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

A. Prethodni prigovor Vlade

62. Vlada je, kao i pred Komisijom, iznijela prigovor nedopuštenosti zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Tvrdila je kako podnositeljica zahtjeva nije učinila ništa osim toga da je formulaciju koju je upotrijebio Žalbeni odbor označila "proizvoljnom",

pa prema tome Saveznom sudu za osiguranje nije podnijela precizan prigovor o diskriminaciji u ostvarivanju prava zajamčenog Konvencijom.

63. Sud prihvaća obrazloženje Komisije. Kao prvo, gđa Schuler-Zraggen prigovorila je izrazima iz presude Saveznog suda za osiguranje od 21. lipnja 1998. godine protiv koje nema mogućnosti žalbe. Kao drugo, u svojoj upravnoj žalbi već je kritizirala (sličnu) pretpostavku do koje je došao Žalbeni odbor u svojoj odluci od 8. svibnja 1987. godine. Prethodni prigovor je stoga neosnovan.

B. Osnovanost

64. Prema navodima podnositeljice zahtjeva, Savezni sud za osiguranje svoju je presudu utemeljio na "pretpostavci koja se zasniva na iskustvu iz svakodnevnog života", to jest, da mnoge udane žene napuste posao kad rode prvo dijete te da nastave raditi tek kasnije (vidi stavak 29. ove presude). Iz toga je izveo zaključak da bi gđa Schuler-Zraggen napustila posao čak i da nije imala zdravstvenih problema. Podnositeljica zahtjeva smatrala je da, u slučaju da je bila muškarac, Savezni Sud za osiguranje nikada ne bi došao do te pretpostavke, koju opovrgavaju brojne znanstvene studije.

65. Vlada je tvrdila kako članak 6., stavak 1., pa prema tome neizravno i članak 14., nisu primjenjivi jer se prigovor ticao izvođenja dokaza, koje u biti potpada u nadležnost državnih tijela.

66. Sud ponavlja kako je dopuštenost dokaza prvenstveno uređena pravilima domaćega prava, te kako je ocjena podnesenih im dokaza inače posao nacionalnih sudova. Zadaća Suda na temelju Konvencije je utvrditi je li postupak gledan u cjelini, uključujući i način podnošenja dokaza, bio pošten (vidi, kao najnoviji izvor prava i *mutatis mutandis* presudu u predmetu *Lüdi v. Switzerland* od 15. lipnja 1992., Serija A br. 238, str. 20, stavak 43. te prethodno citiranu presudu u predmetu *Edwards v. the United Kingdom*, str. 34-35, stavak 34.).

67. U ovom je slučaju Savezni sud za osiguranje u cijelosti prihvatio pretpostavku Žalbenoga odbora da žene napuštaju posao kad rode dijete. Nije pokušao ispitati valjanost same te pretpostavke na način da ocijeni i argumente koji tome ne idu u prilog.

Imajući na umu formulaciju sadržanu u presudi Saveznoga suda, ta se pretpostavka ne može – kako je tvrdila Vlada – smatrati uzgrednom napomenom, nespretno formuliranom, ali zanemarivoga učinka. Upravo suprotno, ona predstavlja isključivi temelj za izvođenje zaključka, što znači da ima odlučnu važnost, i uvodi razliku u postupanju utemeljenu isključivo na spolu.

Promicanje jednakosti spolova danas je važan cilj u državama članicama Vijeća Europe i vrlo se snažni razlozi trebaju iznijeti da bi se takva razlika u postupanju mogla smatrati sukladnom Konvenciji (vidi *mutatis mutandis* presudu u predmetu *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom* od 28. svibnja 1985., Serija A br. 77, str. 38, stavak 78.). Sud u ovom predmetu ne razaznaje takvih razloga. Stoga zaključuje da je zbog pomanjkanja bilo kakvog razumnog i objektivnog opravdanja došlo do povrede članka 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1.

III. PRIMJENA ČLANKA 50.

68. Članak 50. (čl. 50.) predviđa sljedeće:

"Ako sud utvrdi da je neka odluka ili mjera sudbene ili druge vlasti neke visoke ugovorne stranke potpuno ili djelomično suprotna obvezama koje proizlaze iz ... Konvencije, i ako unutarnje pravo te stranke omogućava samo djelomično uklanjanje posljedice te odluke ili mjere, Sud će, prema potrebiti odrediti pravednu zadovoljštinu oštećenoj stranci."

A. Šteta

1. *Nematerijalna šteta*

69. Gđa Schuler-Zraggen tvrdila je kako je pretrpjela nematerijalnu štetu, koju nije kvantificirala, te je tražila isplatu provizornog iznosa od 22.500 CHF zbog duljine postupka pred institucijama Konvencije.

70. Vlada je tvrdila da bi se objavljivanjem presude kojom je utvrđena povreda ispunili zahtjevi iz članka 50. Izaslanik Komisije nije izrazio nikakav stav.

71. Sud smatra kako je podnositeljica zahtjeva možda pretrpjela nematerijalnu štetu, ali da joj ova presuda daje dostatnu zadovoljštinu za to.

2. *Materijalna šteta*

72. Gđa Schuler-Zraggen prigovarala je i da je izgubila pravo na punu invalidsku mirovinu zbog postupka koji nije bio u skladu s člankom 6., stavkom 1. i člankom 14. Konvencije. Nije, međutim, tražila nikakav određeni iznos.

73. Vlada je istaknula kako od 15. siječnja 1992. godine švicarsko pravo žrtvi povrede koju je utvrdio Sud ili Odbor ministara Vijeća Europe omogućuje podnijeti zahtjev za ponavljanje spornoga postupka. Stoga je smatrala kako to pitanje nije spremno za odluku.

74. Takav je stav i Suda. Stoga je potrebno odgoditi pitanje i odrediti daljnji postupak, uzimajući na prikladan način u obzir mogućnost sporazuma između tužene države i podnositelja zahtjeva (pravilo 54., stavci 1. i 4. Poslovnika Suda).

B. Troškovi i izdaci

75. Gđa Schuler-Zraggen tražila je 7.130,90 CHF na ime troškova i izdataka za postupak pred nacionalnim sudbenim tijelima (g. Derrer: 300 CHF; g. Stöckli: 2.694,20; g. Wehrli: 2.936,70; vlastiti troškovi: 1.200 CHF). Tražila je i 14.285,70 CHF za postupak pred institucijama Konvencije, ne uključujući izdatke nastale sudjelovanjem na dvije rasprave pred Europskim sudom, jednom 26. siječnja 1993. godine, i jednom u prigodi donošenja presude.

Vlada je ovaj zahtjev smatrala pretjeranim. Podnositeljica zahtjeva nije pretrpjela nikakve troškove postupka pred kantonalnim vlastima i Saveznim sudom za osiguranje, a pred Odborom za invalidsko osiguranje – u kojoj su joj fazi pomagala tri odvjetnika – nije istaknula niti jedan prigovor na temelju Konvencije. Paušalni iznos od 5.000 CHF bio bi više nego dovoljan za pokriće svih troškova i izdataka koje je pretrpjela u Švicarskoj i u Strasbourgu.

Izaslanik Komisije smatrao je kako se izdaci pretrpljeni u postupku pred Žalbenim odborom nisu ticali otklanjanja povrede Konvencije, pa je pozvao Sud da na troškove pretrpljene u postupku pred strasbourškim institucijama primijeni svoju sudsku praksu.

76. Ocjenjujući na pravičnoj osnovi kako zahtijeva članak 50. i uzimajući u obzir kriterije koje primjenjuje na ovome području, Sud na to ime podnositeljici zahtjeva dodjeljuje 7.500 CHF.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. jednoglasno presuđuje da je u ovom predmetu primjenjiv članak 6., stavak 1.;
2. jednoglasno odbacuje Vladine prethodne prigovore;
3. jednoglasno presuđuje da nije nadležan rješavati prigovor koji se odnosi na neovisnost medicinskih vještaka;
4. presuđuje s osam glasova prema jednom glasu da nije došlo do povrede članka 6., stavka 1.;
5. presuđuje s osam glasova prema jednom glasu da je došlo do povrede članka 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1.;
6. jednoglasno presuđuje da ova presuda sama po sebi predstavlja dostatnu pravednu zadovoljštinu odnosu na navodnu nematerijalnu štetu;
7. presuđuje, s osam glasova prema jednom glasu, da Konfederacija podnositeljici zahtjeva treba isplatiti, u roku od tri mjeseca, 7.500 (sedam tisuća i petsto) švicarskih franaka na ime troškova i izdataka;
8. presuđuje s osam glasova prema jednom glasu da, u pogledu materijalne štete, pitanje primjene članka 50. Konvencije nije spremno za odluku;

stoga,

(a) odgađa odluku o navedenom pitanju u tom pogledu;

(b) poziva Vladu i podnositeljicu zahtjeva da u sljedećih šest mjeseci podnesu svoja pismena očitovanja o tom pitanju, te da osobito obavijeste Sud o svakom sporazumu koji eventualno postignu;

(c) odgađa daljnji postupak i ovlašćuje predsjednika vijeća da ga po potrebi odredi.

Sastavljeno na engleskom i francuskom i doneseno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava (*Human Rights Building*) u Strasbourgu 24. lipnja 1993. godine

Rudolf BERHARDT, v.r. Predsjednik
Marc-André EISSEN, v.r. Tajnik

U skladu s člankom 51., stavkom 2. Konvencije, te pravilom 53. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj su presudi dodana odvojena mišljenja g. Gölcüklüa i g. Walsha.

ODVOJENO MIŠLJENJE SUCA GÖLCÜKLÜA U POGLEDU ČLANKA 14. ZAJEDNO S ČLANKOM 6., STAVKOM 1.

(Prijevod)

Na svoju veliku žalost, ne mogu dijeliti mišljenje većine u pogledu članka 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1. Konvencije.

U odnosu na to pitanje podnositeljica zahtjeva kritizirala je odluku Saveznoga suda za osiguranje o odlučnom pitanju, to jest, zbog toga što je donio zaključak – koji se, prema njihovom obrazloženju temelji na iskustvu iz života - da bi tijekom razdoblja o kojem je riječ (nakon rođenja njenog djeteta), da je njeno zdravstveno stanje bilo dobro, njene aktivnosti vjerojatno bile ograničene na ulogu majke u njenom obiteljskom domu.

Taj prigovor koji se odnosi na diskriminaciju podnositeljice zahtjeva utemeljenu na spolu, a koji je usmjeren na činjenično pitanje, predstavlja materijalno pitanje, dok se članak 6., stavak 1. (čl. 6., st. 1.), koji utvrđuje načelo poštenog suđenja, budući da je postupovne naravi, odnosi samo na formalna pitanja.

Sve u svemu, ono što je podnositeljica zahtjeva u ovom predmetu dovodila u pitanje bilo je obrazloženje koje je Savezni sud za osiguranje dao kad je rješavao o njenoj žalbi, a ne činjenica da je pretrpjela diskriminaciju tijekom postupka pred nacionalnim sudovima zbog pripadnosti ženskome spolu. Isto tako, u odnosu na nju nije povrijeđeno niti jedno načelo ili standard poštenog suđenja .

Stoga zaključujem kako nije došlo do povrede članka 14. zajedno s člankom 6., stavkom 1. zbog diskriminacije podnositeljice zahtjeva utemeljene na spolu.

DJELOMIČNO ODVOJENO MIŠLJENJE SUCA WALSHA

1. Mišljenja sam da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije u odnosu na pristup spisu Žalbenoga odbora. To nužno mora uključivati dokumente koji bi se u njemu trebali nalaziti – to jest, izvješće pulmologa kojega u stvari u spisu nije bilo. Taj je dokument trebao osigurati Žalbeni odbor te se zbog činjenice da joj nije bio stavljen na raspolaganje, podnositeljica zahtjeva nalazila u nepovoljnom položaju.

2. Mišljenja sam da je do povrede članka 6., stavka 1. došlo i zbog neodržavanja usmene rasprave u skladu s tim člankom. Poslovnik Saveznoga suda za osiguranje predviđa da se usmena rasprava može održati na zahtjev stranke ili na prijedlog predsjednika vijeća. Konvencija zahtijeva takvu raspravu osim ako se stranke nisu suglasile da će se odreći prava na nju. Sličan je stav i u odnosu na javnost rasprave: vidi predmet *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*⁴. Podnositeljica zahtjeva nije dala nikakvu takvu suglasnost. Štoviše, nije utvrđeno ni da je ona ikada bila upoznata s tom mogućnošću. Ne slažem se sa stavom većine Suda (u stavku 58. presude) da se, pošto nije zatražila usmenu i javnu raspravu, podnositeljica zahtjeva "nedvosmisleno odrekla prava ... ". Članak 6. na podnositeljicu

⁴ Napomena tajništva: 23. lipnja 1981. Serija A br. 43

zahtjeva ne stavlja teret traženja javne rasprave. U pitanju su bila njena građanska prava. Ne slažem se sa zaključkom sadržanim u trećem podstavku stavka 58. presude Suda. Činjenica da stvar koja je visoko tehničke naravi, čak i ako je to bilo tako, a što je upitno, može navesti stranke da pristanu izbjeći vrstu rasprave predviđenu člankom 6., stavkom 1. ne predstavlja temelj za uskraćivanje takve rasprave, posebno kad se podnositelj zahtjeva s tim nije suglasio.

Nadalje, činjenica da spor, kako se čini, ne pokreće "pitanja od javne važnosti" nije uvjet potreban za primjenu članka 6., stavka 1. (Nepobitno je da je spor podnositeljici zahtjeva važan i da je ona stranka čija je zaštita predviđena tom odredbom Konvencije. Privatnoj se osobina taj način omogućava prodrijeti kroz birokratski "veo" ili "zastor". Činjenica da je njeno privatno pravo stvorilo javno pravo učinila je primjenu članka 6., stavka 1. to važnijom. To što takvu primjenu birokracija možda smatra neprikladnom zbog "zahtjeva učinkovitosti" teško da se može smatrati opravdanjem za neobaziranje na zahtjeve iz članka 6.

3. Slažem se s odlukom Suda u vezi s člankom 6. zajedno s člankom 14.